

Uppdaterad "rödlista" enligt "Rödlistade arter i Sverige 2010" för fjärilsarter i Stora Vika som en komplettering till inventeringen "Fjärilsfaunan i Stora Vika i Nynäshamns kommun 2008"

av Göran Palmqvist

Göran Palmqvist 12 juni 2010

Rapport till Nynäshamns
Naturskyddsförening och
Nynäshamns kommun

Rödlistade fjärilsarter i Stora Vika, Nynäshamns kommun, Sorunda socken enligt ”Rödlistade arter i Sverige 2010”

Art	Kategori	Övrigt
Hedpärlmorffjäril (<i>Argynnis niobe</i>)	NT	
Mindre blåvinge (<i>Cupido minimus</i>)	NT	
Silversmygare (<i>Hesperia comma</i> ssp. <i>comma</i>)	NT	I
Violettkantad guldvinge (<i>Lycaena hippothoe</i>)	NT	
Fastlandsapollo (<i>Parnassius apollo</i> ssp. <i>scandinavica</i>)	EN	G, I, F
Svartfläckig högstjärt (<i>Clostera anachoreta</i>)	NT	
Brungrå högstjärt (<i>Clostera anastomosis</i>)	NT	
Större borstspinnare (<i>Setina irrorella</i>)	NT	
Grått johannesörtfly (<i>Actinotia hyperici</i>)	NT	
Kretsfly (<i>Dicycla oo</i>)	NT	
Olivbrunt nejlikfly ((<i>Hadena albimacula</i>)	NT	
Tvärlinjerat vickerfly (<i>Lygephila viciae</i>)	NT	
Dvärgängsfly (<i>Photedes captiuncula</i>)	NT	
Kungsljuskapuschongfly (<i>Shargacucullia verbasci</i>)	VU	
Brunaktig sikelvinge (<i>Drepana curvatula</i>)	NT	
Mårefältsmätare (<i>Epirrhoe galiata</i>)	NT	
Thunbergs fältsmätare (<i>Epirrhoe pupillata</i>)	VU	
Oren malmätare (<i>Eupithecia immundata</i>)	VU	
Hagtornsmalmätare (<i>Eupithecia insigniata</i>)	NT	
Snedstreckad fältsmätare (<i>Perizoma bifaciata</i>)	NT	
Glimfältsmätare (<i>Perizoma hydrata</i>)	NT	
Svartbrun klaffmätare (<i>Philereme transversata</i>)	NT	
Allmän metallvingesvärmare (<i>Adscita statices</i>)	NT	
Smygstekellik glasvinge (<i>Bembecia ichneumoniformis</i>)	NT	
Mindre träffjäril (<i>Lamellocossus terebra</i>)	NT	
Allmän bastardsvärmare (<i>Zygaena filipendulae</i>)	NT	
Bredbrämrad bastardsvärmare (<i>Zygaena lonicerae</i>)	NT	
Liten bastardsvärmare (<i>Zygaena viciae</i>)	NT	
Skiktdynemott (<i>Apomyelois bistratella</i>)	NT	
Kungsmynstefjädersmott (<i>Merrifieldia baliodactylus</i>)	NT	
Sidengult ängsmott (<i>Paratalanta hyalinalis</i>)	NT	
Kattfotfjädersmott (<i>Platyptilia tesseradactyla</i>)	NT	
Almbarkvecklare (<i>Cydia leguminana</i>)	EN	
Sårläkeplattmal (<i>Agonopterix astratae</i>)	NT	
Svartvit backglimmal (<i>Caryocolum tischeriella</i>)	NT	
Sälgbrokmal (<i>Chrysoclista lathamella</i>)	EN	
Punkterad backglimsäckmal (<i>Coleophora hackmani</i>)	VU	
Kilstreckad rölecksäckmal (<i>Coleophora partitella</i>)	VU	
Guldfläckpraktmal (<i>Decantha borkhausenii</i>)	NT	
Jungfrulinpraktmal (<i>Hypercallia citrinalis</i>)	NT	
Leverplattmal (<i>Levipalpus hepateriella</i>)	VU	
Svartbräkenmal (<i>Psychoides verhuella</i>)	NT	
Jättesvampmal (<i>Scardia boletella</i>)	NT	

Förklaring till rödlistans kategorier

EN Starkt hotad

VU Sårbar

NT Nära hotad (Missgynnad)

Förklaring till förkortningar i övrigt

I förtecknad i internationell konvention eller EU-direktiv

G förtecknad i IUCN:s globala rödlista 2004

F fridlyst i Sverige

Litteratur

Gärdenfors, U. (ed). Rödlistade arter i Sverige 2010. ArtDatabanken, SLU. Uppsala.

Kommentarer till rödlistade arter i Stora Vika

Hedpärlemorfjäril *Argynnis niobe* (Linnaeus, 1758)

Arten har minskat under en lång följd av år och också försvunnit från många håll i landet. De starkaste populationerna finns nu efter ostkusten från Småland till Uppland. På Södertörn finns den främst i skärgården och i kustnära områden som St Vika. Larven lever på olika arter av **viol**. Fjärilen påträffas ofta på sandiga torra marker eller bergs- och hållmarker med inslag av kalksten och är på vingarna från slutet av juni till senare delen av juli. Även internationellt har arten i ett flertal länder minskat och finns på med på rödlistan i länder som Tyskland, Belgien och Nederländerna. Hot mot arten är igenväxning och minskad eller upphörd hävd på svaga torrmarker liksom igenplantering av dessa.

Hotkategori NT

Fig. 1. Hedpärlemorfjäril (vingspann 41- 52 mm)

Mindre blåvinge *Cupido minimus* (Fuessly, 1775)

I Sverige finns mindre blåvingen lokalt från Skåne upp till Bohuslän, Uppland, Dalarna, Ångermanland och i Lule- och Torne lappmark. Den förekommer på solexponerade gärna kalkrika marker som torrängar, vägslänter, på bangårdar, skjutfält och grustäkter med larvens värdväxt **getväppling**. Fjärilen flyger från mitten av maj till slutet av juni. Larven lever av blommor och fröämnen och förpuppas på våren.

Arten hotas av igenväxning och igenplantering av torra grusiga marker då den störningsgynnade värdväxten snabbt försvinner. Även byte från sand till stenkross i järnvägsområden samt påläggning av matjord och igensåning av vägslänter slår snabbt ut värdväxten och därmed även fjärilen.

Hotkategori NT

Fig. 2. Mindre blåvinge (vingspann 18- 25 mm)

Silversmygare *Hesperia comma* ssp. *comma* (Linnaeus, 1758)

En tidigare vanlig art i stora delar av landet men som under senare tid kraftigt har minskat, särskilt norrut och i Mellansverige. Norrut i landet förekommer den som underarten (ssp.) *catena* och har hotkategori VU då den i detta område minskat kraftigt under senare tid. I Sydsverige har arten stor utbredning men med stora luckor och mycket lokala populationer. Arten förekommer numera på Södertörn främst i skärgården och i kustområden som St Vika. Larven lever på **fårsvingel** och fjärilen flyger i slutet av juli och in i augusti. Silversmygaren finns i spridd i Europa men på de flesta håll minskande. Arten hotas av igenväxning och upphört bete men på sina håll också av alltför intensivt bete. På gräs- fodermarker kan ensilagebruket helt slå ut populationer.

Hotkategori NT

Fig. 3. Silversmygare (vingspann 25 – 32 mm)

Violettkantad guldvinge *Lycaena hippothoe* (Linnaeus, 1761)

Från att tidigare ha varit utbredd i nästan hela landet på frodiga blomstermarker och fuktängar har arten nu kraftigt minskat och förekommer kraftigt fragmenterat. De främsta orsakerna till tillbakagången anses vara ändrade skördemetoder av slättermark samt igenväxning av fuktängar. Larven lever på **ängssyra** och fjärilen flyger i juni- juli. I St Vika förekom den på en fuktäng vid infarten till kalkstensbrottet men som numera är en tät granskog. Utbredningen av arten är från Norden och Mellaneuropa österut till Mongoliet och Amurområdet. Arten är upptagen i många länders rödlistor, bl a i Danmark. I Nederländerna är den försvunnen.

Hotkategori NT

Fig. 4. Violettkantad guldvinge (vingspann 30- 35 mm). Hane till vänster, hona till höger)

Fastlandsapollorfjäril *Parnassius apollo* ssp. *scandinavica* (Linnaeus, 1758)

Artens kraftiga tillbakagång i Europa och Sverige sedan mitten av 1900- talet är väl dokumenterad. De nuvarande bästa förekomsterna i Sverige finns på Gotland där arten har klarat sig bättre då habitatminskningen inte varit så stor där. Av denna anledning är nominatrasen **gotlandsapollorfjäril** *Parnassius apollo* ssp. *apollo* på Gotland hotkategoriserad som NT. Däremot på fastlandet finns fastlandsapollorfjärilen numera endast lokalt från Småland, Loftahammar längs kusten med stora luckor i utbredningen till Södermanland- Uppland, området vid Trosa och St Vika samt i mellanskärgården från Rånö till Möja i norr. Längre norrut i Uppland tycks den dock vara utgången. Den främsta orsaken till minskningen är att ca 80% av artens habitat på fastlandet har försvunnit de senaste 50- 60 åren genom igenväxning och ändrad markanvändning. Larven lever på **kärleksört** och även **vit fetknopp**. Flygtiden är i juni- juli och ibland några veckor in i augusti. Arten har starkt minskat i hela sitt utbredningsområde och är fridlyst i Sverige och även internationellt.

Hotkategori EN

Fig. 5. Fastlandspollofjäril (vingspann 62- 87 mm)

Svartfläckig högstjært *Clostera anachoreta*

Arten förekommer i äldre blandskogar med inslag av **asp** och **sälg** och även i mindre skogsdungar i ett mer öppet landskap. Den svartfläckiga högstjærtens utbredning med mycket lokala populationer sträcker sig från Skåne till Ångermanland i främst i de östra delarna av landet. Det rationella skogsbruket anses missgynna arten med minskad tillgång av gammal skog och utgallring av sälg och asp. Utbredningen i Europa sträcker sig från Medelhavsområdet genom Mellaneuropa. Österut finns arten i Ryssland och vidare till Kina och Japan. I St Vika tycks den ha en stabil förekomst och är påträffad på flera platser på Södertörn men alltid mycket lokalt.

Hotkategori NT

Fig. 6. Svartfläckig högstjært (vingspann 31- 39 mm) till vänster och brungrå högstjært till höger (vingspann 31- 44 mm)

Brungrå högstjärt *Clostera anasomosis*

Arten förekommer liksom den föregående arten främst i de sydöstra delarna av landet från Skåne till Uppland. Den påträffas i lövskogar och buskmarker gärna kustbundet. På Södertörn är St Vika och kustområdena och de större öarna tillförlitliga platser att få uppleva arten. Där är arten gynnad av en större värmesumma än inåt land. Utbredningen i Europa och världen är ungefär som hos svartfläckig högstjärt. Hot mot arten är igenväxning av ljusa lövskogspartier med värdväxterna **asp** och **sälg**, men även utgallring av värdväxterna inom skogs- och jordbruk kan ha negativa effekter.

Hotkategori NT

Större borstspinnare *Setina irrorella*

Arten är funnen från Skåne till Torne lappmark på varma och torra platser med låg vegetation och förekommer av **mark-** och **stenlavar** som larverna äter. Den större borstspinnaren finns i stora delar av Europa och österut genom Ryssland till Mongoliet och Stilla havskusten. Hot mot arten är igenväxning av torrmarkerna där arten förekommer. En kraftig minskning av arten tycks ha skett särskilt norrut. I St Vika är arten funnen vid flera tillfällen men aldrig rikligt.

Hotkategori NT

Fig. 7. Större borstspinnare, hane (vingspann 27- 35 mm) till vänster och hona (vingspann 22-28 mm) till höger

Grått johannesörtfly (*Actinotia hyperici*)

Arten förekommer på varma plaster som hållmarker, klippterräng gärna i kustområden och i skärgården med vittringsgrus och tunna jordmåner. Den förekommer i de sydligaste landskapen till Uppland i norr. Larven lever på **johannesört**. En minskning av arten pågår förmodligen genom igenväxning av torrmarker där värdväxterna finns. Den förekommer i de sydligaste landskapen till Uppland i norr. Förekommer i Europa och österut till Iran.

Hotkategori NT

Fig.8. Grått johannesörtfly (vingspann 28- 32 mm)

Kretsfly *Dicycla oo* (Linnaeus, 1758)

Arten har under 1900- talet minskat mycket kraftigt i delar av nordvästra Europa och Sverige. Den nuvarande utbredningen följer ostkusten från Blekinge till Uppland samt delar av Öland men med stora luckor i utbredningen. På Södertörn har arten relativt goda populationer i ekområden. Arten finns i Europa lokalt till Iran och södra Ural i Ryssland. I Danmark är arten rödlistad som försvunnen. Kretsflyet föredrar varma lokaler med **ek** som är larvens värdväxt. Fjärilen flyger från slutet av juni till slutet av juli. Hotbilden är något oklar men tycks bero på att skog med ekträd i större utsträckning brukas annorlunda än tidigare så att de mikroklimatiska förhållanden som de värmeälskande larverna behöver inte kan uppnås t ex genom överdriven buskröjning och avsågning av lägre grenar i solexponerade kantzoner.

Hotkategori NT

Fig. 9. Kretsfly (vingspann 30- 35 mm)

Olivbrunt nejlikfly *Hadena albimacula*

Arten förekommer på torrängsmarker och lever på fröna av **backglim**. Arten är en av flera arter som lever på nejlikväxtarter som tydligt har minskat i landet på senare tid. Som främsta skäl till minskningen är att torrängsmarkernas arealer minskat genom igenväxning och ändrad markanvändning. Olivbrunt nejlikfly finns i södra delen av landet till Gästrikland oftast lokalt och rätt ovanligt. I St Vika har arten relativt god förekomst liksom på flera lokaler efter kusten och på skärgårdsöarna. Arten är eurasiatisk och utbredd i Europa och österut till Centralasien och Iran.

Hotkategori NT

Fig. 10. Olivbrunt nejlikfly (vingspann 32- 36 mm)

Tvärinjerat vickerfly *Lygephila viciae*

Arten förekommer lokalt främst i de östra delarna av Syd- och Mellansverige till Uppland i norr. Artens värdväxter är **kråkvicker** och andra **Vicia-arter** som **backvicker** och **luddvicker**. Den tycks förekomma på sk kvalitetslokaler, dvs varma ljusa, gärna klippmarker med vittringsgrus och torrängsområden med rik örtvegetation. I St Vika har det tvärinjerade vickerflyet relativt goda förekomster liksom på några lokaler i skärgården som Utö skjutfält och Ängsbergen på Utö. Världsbredningen är Europa och österut till Japan. En minskning av arten har noterats under senare tid. Det stora utbredningsområdet för arten i landet gör att den inte hamnar i högre hotkategori.

Hotkategori NT

Fig. 11. Tvärinjerat vickerfly (vingspann 35- 40 mm)

Dvärgängsfly *Photedes captiuncula*

En mycket lokal art som är krävande och beroende av varma och gärna kalkpåverkade blomrika ängsmarker. Artens utbredning i Sverige visar tydlig fragmentering och arten förekommer främst i de östra landskapen från Småland till Hälsingland. Arten är eurasiatisk och utbredningen sträcker sig från Europa österut till Sibirien och Altai. Flygtiden infaller i juli. Larven uppges leva i strån av olika **gräs** men det mesta tyder på att det är **slankstarr** och **älvväxing** som är de viktigaste värdväxterna. Funnen enstaka i St Vika och är i övrigt mycket ovanlig i Södermanland och Uppland men är funnen främst efter kusten och i skärgården på några lokaler.

Hotkategori NT

Fig. 12. Dvärgängsfly, hane till vänster och hona till höger
Vingspann (16- 20 mm)

Kungsljuskapuschongfly *Sharacucullia verbasci* (Linnaeus, 1758)

Arten förekommer mycket lokalt i skärgården från Småland till Södermanland och uppträder ofta med kortlivade populationer på ruderatmarker och byggarbetsplatser där marken blivit störd och värdväxten **kungsljus** blommar upp. Flenört och mer ovanligt mörkt kungsljus utnyttjas också som värdväxter. Fjärilen flyger i mitten av maj under några veckor.

Hot mot arten är att den behöver markstörningar efter vägkanter och torrmarker så att frögroning av kungsljus gynnas. Fragmentering av populationer är också ett hot. Arten finns från Nordafrika genom Europa till Turkiet, Svarta havet och österut i Ryssland.

Hotkategori VU

Fig. 13. Kungsljuskapuschongfly (vingspann 47- 50 mm)

Mårefältmätare *Epirrhoe galiata*

Arten är funnen i landet från Skåne till Gästrikland men tycks främst förekomma längs kusterna och på Öland och Gotland också i de inre delarna på öarna. Larverna lever på gulmåra och fjärilen flyger i två generationer i maj juni och i augusti. Under senare tid har arten minskat i abundans och är nu med på rödlistan. Artens stora utbredningsområde gör att den inte har högre hotkategori. Främsta orsaken till minskningen är kvalitetsförsämringar på de torrmarksområden arten finns på genom främst igenväxning och trivialisering av florán. På Södertörn finns den i kustbandet bl a i St Vika, på Torö och på Utö, Ängsbergen och Utö skjutfält.

Hotkategori NT

Fig. 14. Thunbergs fältmätare (vingspann 21- 24 mm) till vänster och glimfältmätare (vingspann 18 – 22 mm) till höger.

Thunbergs fältmätare *Epirrhoe pupillata* (Thunberg, 1792)

Arten har en begränsad östlig utbredning i Svealand i Uppland, Södermanland, Västmanland och Gästrikland. Mer enstaka fynd av arten finns i Östergötland och på Öland. Habitat för arten är torrängar och backberg och den ostliga utbredningen förklaras av den lägre humiditeten i de östra delarna av landet. Larven lever på **gulmåra** och fjärilen flyger i juni-juli. De främsta hoten mot arten är igenväxning och igenplantering av torrängar, grusbackar och backberg. Även det luftburna kvävenedfallet missgynnar arten då kvävegynnade växter expanderar. Arten finns från Norden och östra Mellaneuropa genom Ryssland till Mongoliet.

Hotkategori VU

Oren malmätare *Eupithecia immundata* (Lienig & Zeller, 1846)

Oren malmätare är en mycket lokal art spridd i ett flertal av de södra landskapen och nordligast funnen i Ångermanland. Larven utvecklas i **trolldruvans bär** och lämnar bäret i ett runt utgångshål då den skall förpupa sig i marken i augusti eller början av september. Flygtiden för arten är kring mitten av juni och några veckor framåt. I St Vika är arten relativt vanlig då trolldruvan gynnas av basiska bergarter och rörligt grundvatten. Hot mot arten är att värdväxten vid markberedning och efter skogsavverkning kan försvinna och kalavverkning som sänker nattetemperaturen och som kan leda till frostbränning av värdväxtens blomknoppar. Artens utbredning sträcker sig från Norden genom östra och södra Europa till mellersta Ryssland och södra Uralbergen.

Hotkategori VU

Fig. 15. Oren malmätare (vingspann 17- 20 mm) till vänster och hagtornsmalmätare (vingspann 19- 20 mm) till höger

Hagtornsmalmätare *Eupithecia insigniata*

Arten flyger relativt tidigt från mitten av maj till början av juni. Värdväxter för arten är *Malus*, *Prunus* och *Crataegus*. Utbredningen i Sverige sträcker sig från Skåne till Uppland men med mycket lokala populationer och världsutbredningen omfattar området från Japan till Europa men med stora luckor i utbredningen. På Södertörn är arten funnen på Torö vid Skötskär där den tidigare på en övergiven äppelodling påträffats relativt frekvent och i Stora Vika med enstaka fynd. I övrigt finns endast enstaka fynd i Stockholmsområdet och trenden är tyvärr vikande. Hot mot arten är igenväxning och utskuggning av värdväxterna.

Hotkategori NT

Snedstreckad fältmätare *Perizoma bifaciata* (Haworth. 1809)

Arten tillhör främst havsstrandens långgrunda tidvis översvämmade ängsmiljöer med värdväxten **strandrödtoppa**. Inåt land finns den mer sällsynt på fuktmarker som betade strandängar och åkrar med värdväxten **rödtoppa**. I Sverige är arten funnen i de södra och mellersta delarna av landet. Arten är utbredd från Medelhavsområdet genom Europa österut i Ryssland. Hot mot arten är igenväxning och igenplantering samt upphörande av bete särskilt på inlandslokaler. Fjärilen flyger i den senare delen av juli ända in i september.

Hotkategori NT

Fig. 16. Snedstreckad fältnätare (vingspann 18- 21 mm) till vänster och mårefältnätare (vingspann 22- 27 mm) till höger.

Glimfältmätare *Perizoma hydrata* (Treitschke, 1829)

Glimfältmätaren är helt knuten till lokaler med rikliga förekomster av värdväxterna **tjärblomster** och **backglim**. Livsmiljöerna är öppna klippiga, steniga och sandiga marker. Kalkberget i St Vika, lövskogsklätt med kalare partier i höjded, och det basiska vittringsgruset som bildar en tunn jordmån, ger goda förutsättningar för värdväxterna och glimfältmätaren. Arten är spridd över södra och mellersta Sverige i mycket lokala populationer. Världsutbredningen sträcker sig från Medelhavsområdet till norra Europa och österut till Mongoliet och angränsande områden. Hot mot arten är igenväxning och igenplantering och utebliven hävd på torrängar. Fjärilen flyger redan i slutet av maj och början av juni.

Hotkategori NT

Svartbrun klaffmätare *Philereme transversata*

Till följd av förändringar i reglerna för hur mycket buskar och träd som maximalt får finnas per hektar för att ersättning skall utgå för betesmarker så har markägarna tvingats till omfattande röjningar för att behålla miljöstödet. Detta har medfört att fjärilar som är beroende av mosaikartade betesmarker, bryn och vägkanter med buskar och träd missgynnas. Av denna anledning har svartbrun klaffmätare förts upp på rödlistan då den är beroende av **getapel** som är en av de buskar som riskerar att röjas bort. I landet är arten lokalt påträffad från Skåne till Gästrikland. Artens stora utbredningsområde medför lägsta hotkategorisering.

Världsutbredningen omfattar stora delar av Europa och österut till Japan. Fjärilen flyger i juli till början av augusti. På Södertörn tycks arten vara kustbunden och är bl a påträffad i St Vika och i skärgården på Utö och Nändö.

Hotkategori NT

Fig. 17. Svartbrun klaffmätare (vingspann 30- 35 mm)

Allmän metallvingesvärmare *Adscita statices* (Linnaeus, 1758)

Arten finns i landet från Skåne till Dalarna och följer kusten till Norrbotten. Den förekommer i två former i landet. Den ena formen flyger i juni och början av juli på fuktigare ängsmarker och den andra formen flyger senare i juli och augusti på torrmarker. Värdväxter är främst **ängs- och bergssyror**. Arten har gått starkt tillbaka i stora områden och blivit mer fragmenterad. Hot mot arten är igenväxning, utebliven hävd, gödsling av markerna och skogsplantering. I St Vika saknas fynd av arten under senare år troligen som följd av igenväxningen runt kalkstensbrottet. Arten förekommer spritt i Europa och österut till nordvästra Kina.

Hotkategori NT

Fig. 17. Allmän metallvingesvärmare (vingspann 22- 29 mm)

Smygstekellik glasvinge *Bembecia ichneumoniformis*

Fjärilen flyger främst sent på eftermiddagen på öppna torrmarker som betesmark, ängar, grustäcker från slutet av juni till början av augusti. Den förekommer i Syd- och Mellansverige och är nordligast påträffad i Dalarna. Larverna lever i rötterna av **käringtand** och **getväppling**. I St Vika förekommer arten relativt sparsamt efter stigen runt kalkstensbrottet och på torrängarna på kalkhällarna. Utbredd i västra och centrala palearktiska området. Hot mot arten är brist på livsmiljöer till följd av igenväxning och exploatering av mark för byggnader och väg.

Hotkategori NT

Fig. 18. Smygstekellik glasvinge (vingspann 13- 24 mm)

Mindre trärfjäril *Lamellocoossus terebra*

Arten är i Sverige känd från Småland främst i de östra landskapen till Norrbotten med lokala förekomster. Den finns i våra grannländer utom Danmark. I övrigt är arten känd från de Baltiska länderna med stora hopp i utbredningen till Södra Europa och vidare genom Ryssland till Sibirien. I St Vika har den mindre trärfjärilen påträffats vid flera tillfällen. Arten förekommer i områden med grova aspar som står solexponerat vid skogskanter, vägar, sjöstränder, i sluttande kanter mot hållmarker, gärna i storblockig terräng. Larven lever i veden av **asp** med en flerårig livscykel och röjer sin närvaro med utträngande gnagspån och kläckhål. Arten påträffas i aspar med svarta kräftliknande bildningar. Flygtiden är främst i den senare delen av juli och början av augusti. Hotbilden är bl a älgbetning som minskar återväxten av asp inom hela landets skogsbygder och skogsavverkningar och plockhuggning där de kräftsjuka träden tas bort.

Hotkategori NT

Fig. 19. Mindre träfjäril (vingspann 54- 90 mm)

Allmän bastardsvärmare *Zygaena filipendulae* (Linnaeus, 1758)

Arten lever på öppna blomrika ängs- och hagmarker, vägrenar och skogskanter. Larven lever främst på **käringtand**. Fjärilen flyger i juli och in i augusti. Arten är minskande och har försvunnit från många tidigare lokaler och förekommer numera lokalt från Sydsverige till Hälsingland. Hot mot arten är övergödning och ändrad hävd med mer högvuxna växter som konkurrerar ut käringtanden och ogräsbekämpning på odlingsmark samt överförande av torrmarker till skogsytor. Slätter med ensilering i plast drabbar puppor som sitter på växterna. Arten är spridd i Europa och finns i Nordafrika, Syrien, Kaukasus och norra Iran.

Hotkategori NT

Fig. 20. Allmän bastaardsvärmare (vingspann 28- 39 mm)

Bredbrämad bastardsvärmare *Zygaena lonicerae* (Scheven, 1777)

Arten finns i landet i två separerade förekomstområden, dels från Skåne till Dalälven, dels längre norrut från Medelpad och Ångermanland till Jämtland. Arten har minskat i större delen av sina förekomstområden. Den förekommer både på torra och friska ängsmarker och öppna blomrika buskmarker. Larven lever på olika **klöverarter**, men främst **rödklöver**. Fjärilen flyger i juli till början av augusti och fluktuerar ibland kraftigt mellan åren. Arten finns spridd i Europa till Kina. Hot mot arten är igenväxning, skogsplantering, upphörande av traditionell hävd av ängs- och hagmarker, plastensilering och tidig slätter, gödsling och för intensivt bete.

Hotkategori NT

Fig. 21. Bredbrämad bastardsvärmare (vingspann 30- 42 mm)

Liten bastardsvärmare *Zygaena viciae* (Denis & Schiffermüller, 1775)

Arten förekommer främst i de östra delarna av Sydsverige till Dalarna samt ett isolerat område längs Ångermanälven i Ångermanland. Livsmiljöerna för arten är både friska och torra ängsmarker längs skogsbryn, i kanter av skogsvägar, blomrika hyggesmarker eller mindre ängsmarker i skogs- och mellanbygder. Fjärilen flyger i i den senare delen av juni in i juli och arten förekommer sällan mer rikligt. Larven lever på **käringtand** och andra **ärtväxter**. Hot mot arten är liknande som föregående art.

Hotkategori NT

Fig. 22. Liten bastardsvärmare (vingspann 26- 33 mm)

Skiktdynemott *Apomyelois bistriatella* (Hulst, 1887)

Arten förekommer spridd men med stora luckor i utbredningen i lokala populationer från Skåne till Norrbotten. Arten anmäldes ny för landet så sent som 1955 så det är möjligt att den är relativt sent invandrad i landet liksom i de övriga nordiska länderna. I Europa är arten känd från Nord- och Mellaneuropa och österut in i Ryssland. Larven lever på **skiktdynsvamp**, en svamp som lever på brända björkar och alltså är brandgynnad. Fjärilen flyger i juni- juli och kan påträffas ibland långt från kläckningsplatserna. I St Vika har den påträffats vid ett tillfälle den 10 juni 1992. Hot mot arten är minskad frekvens skogsbränder och hyggesbränningar.

Hotkategori NT

Fig. 23. Skiktdynemott (vingspann 15- 25 mm)

Kungsmyntefjädermott *Merrifieldia baliodactylus* (Zeller, 1841)

Arten finns mycket lokalt i flertalet landskap från Skåne till Gästrikland. Den kan på sina lokaler dock uppträda relativt riklig som bl a i St Vika. Den förekommer i våra grannländer och söderut i nästan hela Europa. Larven lever på hösten i stammen och roten av **kungsmynta** och efter övervintring i stammen och på bladen. Fjärilen flyger i slutet av juni och i juli. Habitat för arten är torrängar, lövskogsbryn och kalkrika bergsbranter. Hotbilden mot arten är igenväxning och skogsplantering och upphörande av hävd på torrmarksängar.

Hotkategori NT

Fig.24. Kungsmyntefjädermott (vingspann 20- 27 mm)

Sidengult ängsmott *Paratalanta hyalinalis*

Arten är utbred över större delen av Europa. I Sverige är det sidengula ängsmottet, lokalt och med stora luckor i utbredningen, funnen från Skåne till Medelpad. Under slutet av 1900- talet minskade arten kraftigt och hade då få fasta förekomster på Öland, Gotland och i Södermanland i kalkstensbrottet i St Vika. På senare tid har arten återhämtat sig något. Den förekommer på ängsmarker, ruderatmarker, efter vägkanter och i gläntor och längs skogsbyn. Larven är polyfag på nässlor, klintväxter och kungsljus. Fjärilen flyger i juli till början av augusti. Sannolikt är igenväxning av habitat det största hotet. Artens lokal uppträdande och förekomst på varma lokaler tyder på speciella krav i dess ekologiska nisch då värdväxterna är triviala.

Hotkategori NT

Fig. 25. Sidengult ängsmott (vingspann 27- 34 mm)

Kattfotfjädermott *Platyptilia tesseradactyla* (Linnaeus, 1761)

Arten förekommer i norra och centrala Europa, österut in i Ryssland och söderut till Balkan. I de nordiska länderna är arten i Norge, Sverige och Finland utbredd i större delen av resp land och i Danmark endast på norra Jylland, men oftast i mycket i lokala populationer i anslutning till artens värdväxt **kattfot**. Kattfotfjädermottet förekommer på dels öppna kalkhällmarker och dels på sandiga näringsfattiga torrängsmarker och vägslänter. Larven lever först inne i stammen och övre delen av roten och efter övervintring på de unga skotten i ett spinn. Fjärilen flyger i juni och juli. Hot mot arten är att de mycket lokala populationerna minskar då biotoperna förändras vid tidig succession då kattfoten är mycket konkurrenssvag. Detta sker vid igenväxning och minskad eller utebliven hävd.

Hotkategori NT

Almbarkvecklare *Cydia leguminana* (Lienig & Zeller, 1846)

Arten är endast funnen fem gånger i Syd- och Mellansverige, varav vid ett tillfälle den 10 juni 1992 i St Vika. De kända fynden är gjorda på lokaler med varmt lokalklimat. De spridda fynden talar för en större utbredning i landet men samtidigt minskar lämpliga miljöer och substrat för arten. Arten finns spridd i Europa men med stora luckor i utbredningen och överallt mycket lokalt. Fjärilen flyger i slutet av maj och i juni. Larven lever i murken **bark** av **alm**, särskilt i träd med skador och kräftsvulster och med utglesat grenverk. Även andra träd har uppgivits som substrat för arten och i St Vika utgör möjligen de gamla skadade och **grovbarkiga sälgarna** substrat. Åtgärder för att bevara arten är att spara de gamla sälgarna och andra lämpliga lövträd och se till att de står solitärt så att larvernas utveckling gynnas. De gamla sälgarna hyser dessutom fler rödlistade och naturvårdsintressanta skalbaggs- och fjärilsarter.

Hotkategori EN

Sb St Vika, Kalkbrottet 10.VI 1992
G. Palmqvist

Fig. 26. Almbarkvecklare (vingspann 12- 15 mm)

Sårläkeplattmal *Agonopterix astrantiae*

Arten är mycket lokal och sällsynt och är i Sverige funnen i några landskap från Skåne till Uppland. Arten är spridd i Väst- och Mellaneuropa och fortsätter sin utbredning in i Ryssland. Sårläkeplattmalen är som namnet antyder knuten till **sårläka**, en växt som trivs i halvskuggiga lundmiljöer. Larven lever tidigt på säsongen fram till slutet av juni i långa bladror på värdväxten. En minskning av arten tycks ha skett under senare tid troligen beroende på igenväxning av de glesa lundartade markerna där värdväxten finns.

Hotkategori NT

Fig. 27. Sårläkeplattmal (vingspann 20- 23 mm)

Svartvit backglimmal *Caryocolum tischeriella*

En mycket lokal art som förekommer på Öland och Gotland och i Östra Mellansverige i Östergötland, Södermanland och Uppland. Spridd i Europa med lokala förekomster från Sverige Finland söderut till Medelhavet. I St Vika har den relativt goda bestånd och hittas lättast som larv i fläckminor på blad av backglim i juni. Hot mot arten är igenväxning av torrmarker med värdväxten.

Hotkategori NT

Fig. 28. Svartvit backglimmal (vingspann 11- 13 mm)

Sälgbrokmal *Chrysoclista lathamella* (Fletcher, 1936)

Arten är påträffad i nio landskap från Skåne till Norrbotten med mycket lokala populationer. Den är känd även mycket lokalt i Danmark och i Finland samt ytterligare några europeiska länder söderut till Frankrike och österut i Ryssland. Larven är okänd men antas leva i **bark** av **sälg**. Detta levnadssätt har konstaterats för de andra arterna i samma släkte. Fjärilen har vid flera tillfällen påträffats sittande på stammar av sälg, gärna grovbarkiga sådana. Fjärilen flyger från mitten av juni in i juli. I St Vika är arten funnen vid ett enda tillfälle den 12 juli 1994. Hot är bortthuggning av sälg och skogsplantering (jämför almbarkvecklaren).

Hotkategori EN

Fig. 29. Sälgbrokmal (vingspann 11- 13 mm)

Punkterad backglimsäckmal *Coleophora hackmani* (Toll, 1953)

En mycket lokal art som i landet är funnen från Skåne till Uppland men med stora luckor i utbredningen. Den punkterade backglimsäckmalen förekommer på lokaler med backglim som öppna grusiga marker eller som i St Vika klippbranter. Arten är bara känd från Sverige, Danmark, Norge, Finland, Estland och Litauen, alltid mycket lokalt. Fjärilen flyger från början av juni till mitten av juli. Larven minerar på bladen av värdväxten **backglim**. Den övervintrar i säcken och förpuppar sig nästa vår. Arten är mycket känslig för igenväxning. Viss störning av markytan torde vara gynnsam för att främja fjärilens värdväxt.

Hotkategori VU

Fig. 30. Punkterad backglimsäckmal (vingspann 13- 16 mm)

Kilstreckad rölleksäckmal *Coleophora partitella* Zeller, 1849

Arten är endast funnen i fyra landskap nämligen Blekinge, Södermanland, Uppland och Västmanland och endast sex lokaler i landet. I Södermanland är den funnen i St Vika och på Utö skjutfält. Arten är mycket lokal och fragmenterad med dålig spridningsförmåga. Det betyder att varje lokal är oerhört viktig att bevara för artens överlevnad. Artens habitat är torra ängsmarker och hällmarker som är kalkpåverkade. Larven minerar från en larvsäck i blad av **rölleka**. I Finland har även **renfana** konstaterats som värdväxt. Hot mot arten är igenväxning av ängsmarker och beskogning.

Hotkategori VU

Fig. 31. Kilstreckad rölleksäckmal (vingspann 16- 19 mm)

Guldfläckmal *Decantha borkhausenii*

Arten förekommer på sand och hållmarker med solexponerade gamla tallar. Larven lever under barken på **tall** i juni och fjärilen flyger i juli. I Sverige är guldfläckpraktmalen påträffad mycket lokalt på Öland, Gotland och Gotska Sandön. På fastlandet finns fynd av arten från Blekinge, Östergötland, Värmland, Södermanland och Uppland. Det kan tilläggas att arten förekommer mycket lokalt i Nordeuropa utom i Danmark och Litauen och fläckvis i Mellan- och Sydeuropa. Det främsta hotet mot arten är slutavverkningar av gamla tallbestånd.

Hotkategori NT

Fig. 32. Guldfläckpraktmal (vingspann 9- 11 mm)

Jungfrulinpraktmal *Hypercallia citrinalis* (Scopoli, 1763)

Denna mycket vackra art påträffas lokalt och sällsynt på solvarma lokaler med jungfrulin *Polygala sp.* Arten har i Sverige sina bästa förekomster på Öland och Gotland, samt efter Södermanlands- och Roslagskusten. Fynden blir glesare mot norr där den har sin nordgräns i Västmanland och Gästrikland. Jungfrulinpraktmalen har, likt många andra arter som är gynnade av det gamla småbrukade jordbrukslandskapet, en vikande tendens. Fjärilen flyger i juli och larven lever i hopspunna blad av **jungfrulin** (*Polygala spp.*) under maj- juni. Hotbilden är minskat bete, igenväxning och skogsplantering. Arten har en relativt god population i St Vika.

Hotkategori NT

Fig. 33. Jungfrulinpraktmal (vingspann 15- 20 mm)

Leverplattmal *Levipalpus hepariella* (Lienig & Zeller, 1846)

Arten finns spridd i större delen av Europa i mycket lokala populationer. I Sverige är förhållandet detsamma med stora luckor i utbredningen som sträcker sig från Skåne till Västerbotten. Arten har också gått ut från många tidigare kända lokaler. Arten föredrar torrängsmarker och kalkhällar och alvarmarker. Larven lever på **kattfot** och lever först i blomkorgen men äter sig senare ned i stjälken. Fjärilen flyger i juli till mitten av augusti. Vid inventeringen 2008 kunde arten inte återfinnas i St Vika men förhoppningsvis kommer restaureringen av kalkhällmarkerna gynna värdväxten kattfot så att förutsättningarna för leverplattmalen skall kunna leva kvar ökar. Hoten mot arten är minskning av värdväxten till följd av igenväxning, utebliven hävd eller skogsplantering. Jämför text till kattfotfjädermott ovan.

Hotkategori VU

Fig. 34. Leverplattmal (vingspann 20- 25 mm) till vänster och kattfotfjädermott (vingspann 17- 20 mm) till höger

Svartbräkenmal *Psychoides verhuella* Bruand, 1853

Arten är funnen på åtta lokaler i landet mycket lokalt och spritt med stora avstånd mellan de olika lokalerna. I Europa är den känd från ett 20-tal länder från Norge och Sverige till Spanien och från England till Rumänien. Fjärilen flyger i juni kring bergväggar och lodräta klippor gärna med kalkberggrund, där värdväxten **svartbräken** växer. Hot mot arten är igenväxning och utskuggning av träd och buskar framför klipporna. På Södertörn är arten också känd från en bergsrygg på Ålö. Artens kraftiga fragmentering och dåliga spridningsförmåga och att populationerna troligen är genetiskt skilda gör varje lokal mycket värdefull

Bilder ur Nationalnyckeln
Bengtsson, B-Å., Johansson, R. &
Palmqvist, G. 2008.
Nationalnyckeln till Sveriges flora
och fauna. Fjärilar: Käkmalar-
säckspinnare. Lepidoptera:
Micropterigidae- Psychidae.
ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Fig. 35. Svartbräkenmal (vingspann 8- 12 mm) (Illustration R. Johansson)

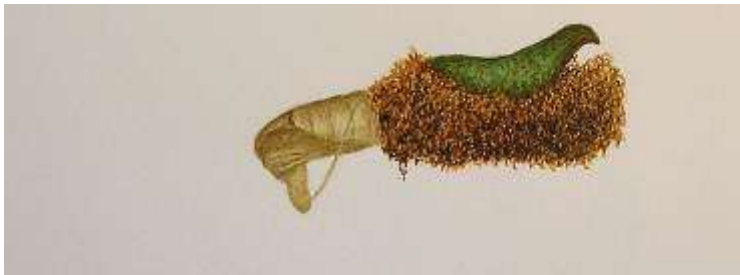

Fig. 36. Larvsäck till
svartbräkenmal (Illustration
Roland Johansson).
Den avbildade fjärilen och
larvsäcken kommer från Stora
Vika

Jättesvampmal *Scardia boletella*

Förekommer i landet från Skåne till Hälsingland och Härjedalen. Jättesvampmalen är främst knuten till fnöskticka som lever på björkar och även bok. Larven gör mycket karakteristiska runda gångar i svampen och som också går in i veden. Arten finns i skogsområden med lång kontinuitet och tillgång på svampangripna träd. Viktigt är att spara dessa svampangripna träd även kullfallna sådana eftersom larverna länge utnyttjar den svamprotade veden. Arten förekommer mestadels mycket lokalt och är funnen med stora luckor i utbredningen till Sydeuropa och österut till södra Sibirien.

Hotkategori NT

Fig. 37 Jättesvampmal (vingspann 34- 50 mm)